

УДК 338.48

О. О. Гюлтекін,
аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2440-2392>

DOI: 10.32702/2306-6792.2023.1.68

РЕКРЕАЦІЙНЕ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ПРИРОДНО-РЕСУРСНІ ПЕРЕДУМОВИ

O. Gultekin,
Postgraduate student, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

RECREATIONAL FOREST MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF DECENTRALIZATION: INSTITUTIONAL FOUNDATIONS AND NATURAL RESOURCE PREREQUISITES

Обґрунтовано, що в умовах децентралізації влади в соціально-економічному піднесенні багатолісних районів підвищується вагомість використання лісоресурсних активів, зокрема в частині освоєння їх рекреаційної цінності. Доведено, що рекреаційне лісокористування виступає потенційно привабливою складовою виробничо-господарської діяльності лісових господарств та спеціалізованих рекреаційних підприємств, що дає можливість забезпечити прийнятний рівень капіталізації корисних властивостей лісів навіть за умови розбалансованої породно-вікової структури лісового фонду. Встановлено, що рекреаційне лісокористування являє собою комплекс заходів, спрямованих на залучення лісових земель, лісових насаджень та корисних властивостей лісів у відтворювальний процес рекреаційної діяльності через розбудову мережі об'єктів рекреаційної інфраструктури. Виявлено, що інфраструктурне облаштування рекреаційного лісокористування охоплює формування туристичних маршрутів та екологічних стежок, зведення об'єктів рекреаційного призначення у формі будівель та споруд, інші заходи з облаштування лісових біогеоценозів у рекреаційних цілях. Доведено, що основними природно-ресурсними передумовами розвитку рекреаційного лісокористування виступають лісові біогеоценози як акумулятори сонячної енергії, регулятори складу повітря та продукування кисню, субстрат поглинання вуглекислого газу. Встановлено, що для забезпечення процесів розширення масштабів рекреаційного лісокористування необхідно є розробка інституціональних засад запровадження системи рекреаційного лісівництва як невід'ємної складової ведення лісового господарства, організації догляду і контролю стану експлуатації лісових ресурсів рекреаційного призначення, забезпечення освоєння екосистемних послуг лісів природно-заповідних територій в рекреаційних цілях, залучення у відтворювальний процес рекреаційного потенціалу самозаліснених і малопродуктивних сільськогосподарських угідь та неугідь. Обґрунтовано, що основними ресурсно-виробничими обмеженнями рекреаційного освоєння лісоресурсного потенціалу виступають: дотримання вимог щодо збереження біологічної стійкості лісів у зонах їх рекреаційної експлуатації, збереження необхідного рівня саморегуляції у лісових масивах, усунення проявів депопуляції лісової, у тому числі мисливської фауни, запобігання всиханню лісових угруповань.

It is proved that in the context of the decentralization of power in the socio-economic recovery of many different districts, the importance of using forest resource assets increases, in particular in terms of developing their recreational value. It is proved that recreational forest management is a potentially attractive component of the production and economic activities of forest farms and specialized recreational enterprises, which makes it possible to ensure an acceptable level of capitalization of useful properties of forests even if the breed and age structure of the forest fund is unbalanced. It is established that recreational forest management is a set of measures aimed at attracting forest lands, forest stands

and useful properties of forests to the reproduction process of recreational activities through the development of a network of recreational infrastructure facilities. It is revealed that the infrastructure arrangement of recreational forest use covers the formation of tourist routes and ecological trails, the construction of recreational facilities in the form of buildings and structures, and other measures for the arrangement of forest biogeocenoses for recreational purposes. It is proved that the main natural resource prerequisites for the development of recreational forest use are forest biogeocenoses as accumulators of solar energy, regulators of air composition and oxygen production, and a substrate for carbon dioxide absorption. It is established that in order to ensure the processes of expanding the scale of recreational forest use, it is necessary to develop the institutional framework for implementing the system of recreational forestry as an integral component of forestry management, organizing the care and control of the state of exploitation of forest resources for recreational purposes, ensuring the development of ecosystem services of forests of nature-protected areas for recreational purposes, attracting the recreational potential of self-sustaining and unproductive agricultural land and non-land to the reproduction process. It is proved that the main resource and production restrictions of recreational development of forest resource potential are: compliance with the requirements for preserving the biological stability of forests in the zones of their recreational exploitation, maintaining the necessary level of self-regulation in woodlands, eliminating the manifestations of depopulation of forest, including hunting fauna, preventing the drying up of forest groups.

Ключові слова: рекреаційне лісокористування, природно-ресурсні передумови, інституціональні засади, рекреаційне лісівництво, рекреаційна інфраструктура, постійні лісокористувачі.

Key words: recreational forest management, natural resource prerequisites, institutional foundations, recreational forestry, recreational infrastructure, permanent forest users.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Рекреаційне лісокористування стає все більш вагомим складовою лісогосподарування, яка дає можливість результативніше залучати у відтворювальний процес екосистемні послуги, що продукуються лісовими біогеоценозами, і тим самим компенсувати дефіцит деревних сировинних ресурсів. Тому чим більші масштаби розвитку рекреаційного лісокористування, тим результативніше забезпечується комерціалізація екосистемних послуг лісів, що позитивним чином впливає на кінцеві показники виробничо-господарської діяльності лісових господарств в цілому. Поглиблення трансформаційних процесів у лісовому секторі національного господарства та децентралізація влади зумовили необхідність кардинального перегляду пріоритетів розширеного відтворення та господарського освоєння лісоресурсного потенціалу, особливо в зонах з низькою часткою стиглих і перестійних насаджень у віковій структурі лісового фонду та у малолісних районах. Одним з пріоритетів такого відтворення та господарського освоєння лісоресурсного потенціалу в контексті комерціалізації екосистемних послуг лісових біогеоценозів є рекреаційне лісокористування. Тому розроблення інституціональних засад та виявлення природно-ресурсних передумов рекреаційного лісокористування з урахуванням його функцій та наслідків поглиблення децентралізації влади має отримати подальше науково-теоретичне та прикладне обґрунтування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В економічній літературі відсутнє загальноприйняте трактування сутності поняття "рекреаційне лісокористування", оскільки окремі автори закладають у нього неоднаковий зміст, що пов'язано з неоднозначним розумінням як матеріально-речової субстанції продукування набору рекреаційних послуг у лісових біогеоценозах, так і сутнісних характеристик залучення складових лісоресурсного потенціалу у рекреаційні ланцюги. Зокрема, А. Карпук та І. Лицур розглядають рекреаційне лісокористування як систему заходів з користування лісовими ресурсами, яка здійснюється у вільний від роботи час на лоні природи з метою відновлення фізичних, духовних і нервово-психічних сил людини, зміцнення її здоров'я та працездатності, створення оптимальних умов для усестороннього розвитку особистості та організації активного відпочинку, що сприяє розширенню одержання додаткового суспільного продукту і збільшення тривалості життя населення [4, с. 37]. Тобто автори розглядають рекреаційне лісокористування суто через призму того, що використання рекреаційних функцій лісу дасть можливість задовольнити конкретні потреби громадян у відпочинку та покращенні їх психоемоційного стану. Водночас вони не виокремлюють структуроутворюючу роль рекреаційного лісокористування як в частині диверсифікації діяльності лісових господарств, так і в частині структурних трансформацій господарського комплексу територій, де концентруються лісоресурсні блага.

Інші підходи характеризуються тим, що рекреаційне лісокористування розглядається через призму використання місцевими мешканцями лісових активів, які відзначаються певним рівнем рекреаційної цінності. Рекреаційне лісокористування, на думку М. Питуляк та М. Питуляка, має важливе значення для місцевих мешканців, які в сучасних соціально-економічних умовах використовують лісові активи для різних видів рекреаційної діяльності: відпочинку, лікування, збору грибів, ягід та ін.. Разом з тим надмірне антропогенне навантаження, особливо на приміські лісові масиви, лісопарки, дендропарки часто призводить до погіршення їх екологічного стану [8, с. 189]. Отже, рекреаційне лісокористування розглядається як складова господарського освоєння лісоресурсного потенціалу, але при цьому робиться акцент на упередженні надмірного навантаження на лісові біогеоценози при використанні сировинної та несировинної складових лісоресурсних активів у виробництві рекреаційних продуктів.

У багатьох працях обґрунтовується доцільність розширення масштабів рекреаційного лісокористування з огляду на необхідність нарощення потенціалу та підвищення рівня вагомості сервісної економіки у регіональних господарських комплексах. Обґрунтовуючи доцільність розширення масштабів рекреаційного лісокористування, О. Лопарьова та Ю. Шпарик вважають, що інтенсифікація рекреаційного лісокористування стала реакцією суспільства на покращення рівня життя, а рекреація є таким видом діяльності, який стає необхідною умовою нормального людського життя, засобом компенсації напруги, поновлення працездатності і умовою продовження самого виробництва [6, с. 141]. Тобто автори ув'язують необхідність розбудови інфраструктури рекреаційного лісокористування як з відповіддю на нові виклики соціально-економічного життя, що пов'язані з підвищенням запитів населення до умов відпочинку та дозвілля, так і з доцільністю створення умов для підвищення рівня прибутковості ведення лісового господарства за наявності численних природно-ресурсних обмежень.

У той же час рекреаційне лісокористування має різний рівень впливу на відтворювальні пропорції з огляду на рівень лісистості території регіону чи громади базового рівня. На переконання О. Гаврилюк, рекреаційне використання лісових ресурсів у лісозабезпеченому регіоні залишається перспективним напрямом господарського освоєння лісоресурсного потенціалу та розвитку регіонального лісогосподарського комплексу. Також вона ув'язує перспективи зменшення масштабів шкідливих стихійних явищ (повені, ерозія ґрунтів, зсуви, селі, зміна клімату) з введенням додаткових потужностей у рекреаційному лісокористуванні [1, с. 134]. Інтенсифікація рекреаційного лісокористування дає можливість отримувати

прийнятний рівень прибутковості за умови ефективнішого використання корисних властивостей лісу навіть за умови низької частки стиглих та перестійних насаджень у віковій структурі лісового фонду відповідних територій.

Прикметними рисами також відзначаються підходи вітчизняних вчених стосовно ідентифікації природно-ресурсних передумов рекреаційного лісокористування. Імперативною базою всіх наявних підходів є те, що в основі здійснення рекреаційного лісокористування знаходиться ліс як складна еколого-економічна система. М. Негрич розглядає ліс як величезну природну фабрику кисню й акумулятор сонячної енергії, важливий компонент для біосфери, який регулює склад повітря, служить джерелом кисню. На його думку, ліс має величезне санітарно-гігієнічне і курортно-бальнеологічне значення [7, с. 38]. Водночас розбудова інфраструктури рекреаційного лісокористування якраз дасть можливість забезпечити збереження та примноження здатності лісових біогеоценозів продукувати кисень та депонувати вуглець. Тому рекреаційне лісокористування — це не лише форма господарського освоєння лісоресурсного потенціалу, але і засіб збереження та примноження лісового біорізноманіття.

В контексті реалізації перспективних напрямів використання природно-рекреаційного потенціалу лісів важливого значення набуває ідентифікація функцій лісів стосовно їх здатності продукувати широкий спектр рекреаційних послуг. На переконання О. Коморної, функції лісових екосистем як рекреаційного ресурсу мають важливе значення для розвитку санаторно-курортних комплексів, а також дають змогу організувати спортивно-оздоровчий, екскурсійно-пізнавальний відпочинок [5]. З огляду на це, розбудова мережі лісової рекреаційної інфраструктури має забезпечити максимально можливе використання функцій лісових екосистем в частині продукування рекреаційних продуктів. У більшості лісових екосистем України сформувалися сприятливі природно-ресурсні передумови для розвитку рекреаційного лісокористування, які за умови відповідного інфраструктурного облаштування дадуть змогу ефективніше використовувати і відповідно комерціалізувати корисні властивості лісів.

Більше того, поряд із сприятливими природно-ресурсними передумовами мають місце і певні інституціональні засади становлення інституту рекреаційного лісокористування. Зокрема, на думку А. Журиної, законодавство в даній сфері натеper є практично оптимальним і не потребує кардинальних оновлень [2, с. 124]. Однак поглиблення децентралізації влади створило додаткові умови для стимулювання місцевим самоврядуванням процесів господарського освоєння природно-рекреаційного потенціалу лісів, що вимагає удосконалення інституціональних передумов використання сировинної та несировинної складових

лісоресурсного потенціалу у рекреаційних цілях з врахуванням тих можливостей, які відкрилися внаслідок зміцнення бюджетного та фінансового потенціалу територіальних громад.

ЦІЛІ СТАТТІ

Цілями статті виступає розкриття природно-ресурсних передумов та інституціональних засад здійснення рекреаційного лісокористування з огляду на його функції, наявні екологічні обмеження та специфіку поглиблення децентралізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Поглиблення децентралізаційних процесів вимагає пошуку додаткових резервів соціально-економічного піднесення територіальних громад. Специфічними особливостями відзначається цей процес у регіонах, які мають високий рівень лісистості. Тобто прискорення темпів розширеного відтворення основних складових господарського комплексу такої групи регіонів залежить від підвищення ефективності використання наявного лісоресурсного потенціалу. В умовах, коли породно-вікова структура лісового фонду окремих адміністративних утворень не дає можливості здійснювати у значних масштабах рубки головного користування, вагомого значення набуває створення умов для використання корисних властивостей лісів у рекреаційних цілях.

Програмування заходів розбудови інфраструктури рекреаційного лісокористування має базуватися на врахуванні всього комплексу функцій, які виконують екосистемні послуги лісів рекреаційного спрямування. На думку А. Карпука та І. Лицура, рекреаційне лісокористування характеризується економічною, соціально-культурною і медико-біологічною функціями. Крім виконання своїх прямих природоохоронних функцій рекреаційне лісокористування задовольняє життєві потреби місцевого населення, чим сприяє підвищенню його добробуту та скорочує масштаби бідності, створює сприятливі умови для відпочинку й туризму і є чинником сталого соціально-економічного розвитку суспільства [4, с. 37].

Виходячи із сутності рекреаційного лісокористування як форми господарського освоєння лісоресурсного потенціалу та матеріально-речової субстанції його природно-ресурсних передумов, основними функціями процесу використання лісів у рекреаційних цілях виступають: соціальна, природоохоронна та економічна.

Соціальна функція рекреаційного лісокористування пов'язана зі створенням нових робочих місць, що виникнуть внаслідок введення додаткових інфраструктурних об'єктів у зв'язку з розширенням переліку рекреаційних послуг, які будуть надавати лісові господарства, спеціалізовані рекреаційні установи, домогосподарства та суб'єкти підприємницької діяльності, в переліку видів

діяльності котрих є рекреаційна діяльність. Дана функція також пов'язана з тим, що все більша кількість громадян отримає можливість користуватися рекреаційними благами лісів і покращувати стан фізичного та психічного здоров'я, що є дуже важливим для реабілітації громадян, постраждалих внаслідок воєнних дій.

Природоохоронна функція рекреаційного лісокористування впливає з того, що надання пріоритету використанню корисних властивостей лісів автоматично зменшує потребу в освоєнні найбільш ліквідної складової деревної маси і тим самим сприяє підвищенню рівня стійкості лісових біогеоценозів. Рекреаційне лісокористування сприяє покращенню регулювання водно-повітряного режиму у місцях концентрації лісоресурсних благ, а також збереженню цінних видів флористичних і фауністичних ресурсів лісу. Також рекреаційне лісокористування дає можливість нарощувати обсяги продукування кисню, що відповідає комплексу міжнародних природоохоронних конвенцій в царині боротьби з кліматичними змінами.

Економічна функція рекреаційного лісокористування забезпечує підвищення рівня капіталізації розширеного відтворення та господарського освоєння лісоресурсного потенціалу, а також створює додаткові умови для диверсифікації виробничо-господарської діяльності постійних лісокористувачів. Введення додаткових потужностей рекреаційного лісокористування дає змогу вести прибуткову діяльність постійним лісокористувачам навіть за умови домінування у віковій структурі молодняків та середньовікових насаджень. Рекреаційне лісокористування також сприяє розширеному відтворенню потенціалу суміжних галузей, зокрема будівельних підприємств, підприємств торгівлі та громадського харчування, що у підсумку створює додатковий синергетичний ефект в частині соціально-економічного піднесення територіальних громад.

Основною природно-ресурсною передумовою рекреаційного лісокористування є те, що ліс виступає генератором рекреаційного потенціалу, оскільки володіє цінною матеріально-речовою субстанцією та несировинними корисностями, які виступають акумулятором сонячної енергії, важливим компонентом біосфери, регулятором складу повітря та продуцентом кисню, субстратом поглинання вуглекислого газу. Тому у підсумку ліс є сировинною та несировинною основою туристично-оздоровчого господарства, а також генератором послуг лікувального, санітарно-гігієнічного і курортно-бальнеологічного значення. Водночас ефективне використання лісів для потреб рекреаційного лісокористування вимагає застосування комплексу організаційно-економічних, виробничо-технічних, лісогосподарських та лісоохоронних заходів (рис. 1).

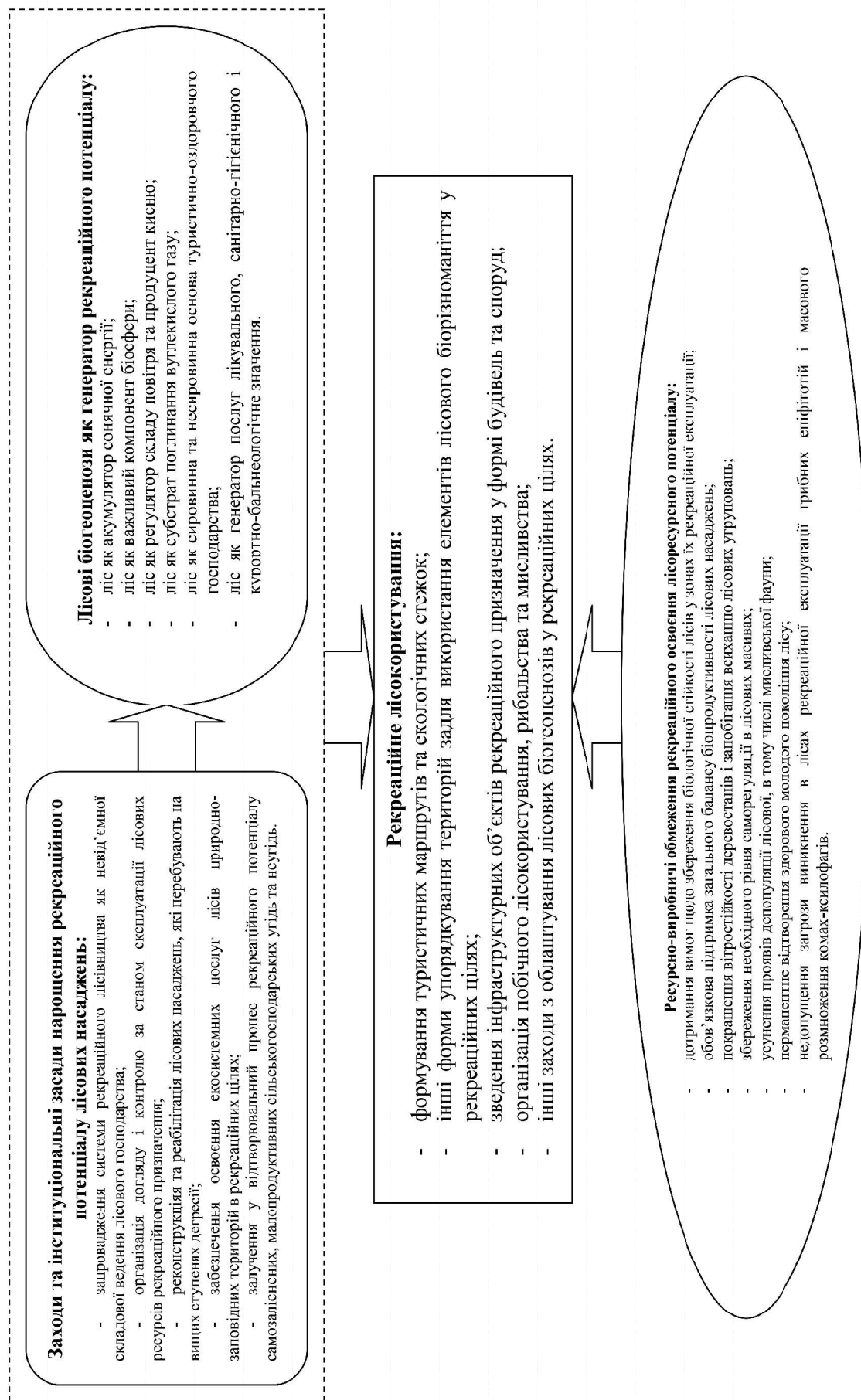

Рис. 1. Рекреаційне лісокористування в системі розширеного відтворення та господарського освоєння лісоресурсного потенціалу

Джерело: побудовано автором на основі джерел [3; 7; 9].

Реалізація такого роду заходів потребує формування інституціональних засад через схвалення комплексу нормативно-правових та інструктивних актів, які даватимуть можливість забезпечувати перманентне нарощення рекреаційного потенціалу земель лісового фонду. Прямо та опосередковано усі необхідні заходи стосовно упорядкування лісових земель та лісових насаджень для рекреаційних потреб будуть реалізовані на основі запровадження системи рекреаційного лісівництва як необхідної складової ведення лісового господарства.

Для створення ефективно діючих підрозділів, які здійснюватимуть регулювання процесів рекреаційного освоєння лісоресурсного потенціалу, необхідним є налагодження підготовки лісівничих кадрів, які спеціалізуватимуться на рекреаційному лісівництві. В спектр пріоритетів виробничо-господарської діяльності лісових господарств мають бути умонтовані заходи щодо організації догляду і контролю за станом експлуатації лісових ресурсів рекреаційного призначення, зокрема в частині використання для рекреаційних цілей лісових насаджень та несировинних корисностей лісів. Важливою складовою процесів нарощення рекреаційного потенціалу лісових насаджень та корисних властивостей лісів має стати розбудова матеріально-технічної бази реконструкції та реабілітації лісових насаджень, які перебувають на вищих ступенях дегресії.

Таким чином некондиційні деревостани будуть сприяти підвищенню рівня капіталізації ведення лісового господарства в цілому. Виходячи з того, що ліс виступає ефективним генератором екосистемних послуг, необхідним стає інфраструктурне облаштування освоєння екосистемних послуг лісів, зокрема лісів природно-заповідних територій, на яких дозволяється здійснення окремих видів рекреаційної діяльності. Наразі природно-заповідні території, які перебувають у користуванні лісових господарств, вимагають значних фінансових витрат на їх утримання, що зужує інвестиційні можливості постійних лісокористувачів.

В умовах поглиблення децентралізаційних процесів, зокрема дерегуляції земельних відносин, створюються передумови для розширення територіального базису здійснення рекреаційного лісокористування за рахунок самозаліснених та малопродуктивних сільськогосподарських угідь і неугідь. Значна частина таких земель була передана територіальним громадам у володіння, користування та розпоряджання. Високий рівень привабливості рекреаційного бізнесу мотивуватиме органи місцевого самоврядування використовувати такі землі через різноманітні організаційно-правові форми для потреб рекреаційного лісокористування. Тобто іманентно притаманний рекреаційний потенціал лісовим насадженням та корисним властивостям лісів може бути примножений за рахунок здійснення природооблаштувальних робіт (зведення об'єктів лісової рекреаційної

інфраструктури, реконструкція лісових насаджень, примноження фауністичної складової лісового біорізноманіття).

Інституціонально-інфраструктурне облаштування лісоресурсного потенціалу лісів, які використовуються у рекреаційних цілях, дасть змогу диверсифікувати рекреаційне лісокористування як в секторі лісових господарств, так і в секторі спеціалізованих рекреаційних підприємств та інших суб'єктів підприємницької діяльності. Це дасть можливість розширити географію формування туристичних маршрутів та екологічних стежок, упорядкувати використання окремих складових лісового біорізноманіття, ввести нові, оновити чи модернізувати інфраструктурі об'єкти рекреаційного призначення у формі будівель, споруд та різноманітних будівельних конструкцій, організувати в межах здійснення рекреаційної діяльності побічне лісокористування, заняття рибальством та мисливством.

Водночас при програмуванні та проектуванні інституціонально-інфраструктурного облаштування індустрії рекреаційного лісокористування необхідно враховувати ресурсно-виробничі обмеження рекреаційного освоєння лісоресурсного потенціалу, виходячи з класичних лекал ведення лісового господарства, матеріально-речової субстанції лісових насаджень та специфіки використання корисних властивостей лісів для рекреаційних цілей. У секторі лісових господарств та суб'єктів підприємницької діяльності, які користуються лісовими землями для потреб рекреації, необхідно забезпечити дотримання вимог щодо збереження біологічної стійкості лісів у зонах їх рекреаційної експлуатації. Також мають застосовуватися лісогосподарські та лісоохоронні заходи для обов'язкової підтримки загального балансу біопродуктивності лісових насаджень, покращення вітростійкості деревостанів і запобігання всиханню лісових угруповань.

Незважаючи на те, що рекреаційне лісокористування являє собою певне втручання у лісові біогеоценози доцільно максимальною мірою сприяти збереженню необхідного рівня саморегуляції у лісових масивах. Для збереження балансу у видовій структурі лісового біорізноманіття необхідною умовою збалансованого рекреаційного лісокористування виступає усунення проявів депопуляції лісової, в тому числі мисливської фауни. У місцях інтенсивного рекреаційного лісокористування не повинні припинятися лісогосподарські заходи, які даватимуть можливість перманентно відтворювати здорове молоде покоління лісів, а також не допускати загроз виникнення в лісах рекреаційної експлуатації грибних епіфітотій і масового розмноження комах-ксилофагів.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Природно-ресурсною основою рекреаційного лісокористування виступають лісоресурсні блага, а точніше сировинні лісові активи та несировинні

корисності лісів. Максимізація використання рекреаційних функцій лісів дає можливість забезпечувати прийнятний рівень капіталізації лісових господарств навіть за наявності численних природно-ресурсних обмежень. Водночас повноцінне здійснення рекреаційного лісокористування на лісових землях потребує розроблення інституціональних засад використання цих земель, лісових насаджень та корисних властивостей лісів для потреб туристичного-оздоровчого господарства та інших видів рекреаційної діяльності. Такі засади мають уможливити здійснення комплексу лісогосподарських та лісоохоронних заходів на території концентрації мережі об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури. У нинішніх умовах активізація рекреаційного лісокористування зумовлена необхідністю введення додаткових потужностей для реабілітації громадян, які постраждали внаслідок військових дій. Реформування системи управління лісовим господарством, яке передбачає розмежування функцій господарювання та охорони лісів, створює додаткові можливості для того, щоб ведення рекреаційного лісокористування поставити на індустріальну основу. Реформа водночас дає можливість диверсифікувати як види рекреаційної діяльності лісових господарств, так і джерела інвестиційного забезпечення процесів спорудження об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури.

Література:

1. Гаврилюк О.В. Еколого-ландшафтні основи комплексного використання лісових ресурсів Івано-Франківської області. [Електронний ресурс]. URL: http://maptimes.inf.ua/CH_01/19.pdf
2. Журина А. Правове регулювання лісокористування для потреб екотуризму. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 12. С. 121—125.
3. Калущий І.Ф., Запоточний М.М., Осташук Р.В. Проблеми збереження гірських лісів в умовах інтенсивного розвитку рекреації на Прикарпатті. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. зб. наук.-техн. пр. 2011. Вип. 21.13. С. 8—17.
4. Карпук А.І., Лицур І.М. Рекреаційне лісокористування чи заповідання лісів (економічна ефективність та екологічна доцільність). Тези доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції "Лісова типологія як основа наближеного до природи лісівництва". Київ, 9—12 жовтня 2019 року. С. 36—37.
5. Коморна О.М. Оцінка сучасного стану та ефективності використання екосистемних функцій в лісовому господарстві України. Ефективна економіка. 2021. № 8. [Електронний ресурс]. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2021/205.pdf
6. Лопарьова О.Б., Шпарик Ю.С. Динаміка рекреаційно-туристичного навантаження на Прикарпатті. Лісівництво і агролісомеліорація. 2008. Вип. 114. С. 140—147.
7. Негрич М.Д. Реформи в розвитку лісового господарства Карпатського регіону. Науково-інформаційний вісник. 2010. № 2. С. 38—41.
8. Питуляк М.Р., Питуляк М.В. Особливості рекреаційного лісокористування в Тернопільській області. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія. 2017. Вип. 43.2. С. 185—190.
9. Снітинський В., Бальковський В., Лисак Г. Стійкість лісових ресурсів Львівської області до рекреаційного навантаження. Вісник Львівського національного аграрного університету: агрономія. 2009. № 13. С. 64—67.

References:

1. Havryliuk, O.V. (2009), "Ecological and landscape basis of forest resources complex using of ivano-frankiv region", available at: http://maptimes.inf.ua/CH_01/19.pdf (Accessed 15 Dec 2022).
2. Zhuryna, A. (2020), "Legal regulation of forest use for the needs of ecotourism", *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, vol. 12, pp. 121—125.
3. Kaluts'kyj, I.F. Zapotochnyj, M.M. and Ostashuk, R.V. (2011), "Problems of preservation of mountain forests in conditions of intensive development of recreation in the Carpathians", *Naukovyj visnyk Natsional'noho lisotekhnichnoho universytetu Ukrainy*, vol. 21.13, pp. 8—17.
4. Karpuk, A.I. and Lytsur, I.M. (2019), "Recreational forest use or bequest of forests (economic efficiency and ecological feasibility)", *Tezy dopovidej uchasnykiv mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Lisova typolohiia iak osnova nablyzhenoho do pryrody lisivnytstva"*. Kyiv, 9—12 zhovtnia roku, pp. 36—37.
5. Komorna, O. (2021), "Assessment of the current state and efficiency of using ecosystem functions in the forestry of Ukraine", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 8, available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2021/205.pdf (Accessed 15 Dec 2022).
6. Lopar'ova, O.B. and Shparyk, Yu.S. (2008), "Dynamics of recreational and tourist load in the Carpathians", *Lisivnytstvo i ahrolisomeliioratsiia*, vol. 114, pp. 140—147.
7. Nehrych, M.D. (2010), "Reforms in the development of forestry in the Carpathian region", *Naukovo-informatsijnyj visnyk*, vol. 2, pp. 38—41.
8. Pytuliak, M.R. and Pytuliak, M.V. (2017), "Features of recreational forest use in the Ternopil region", *Naukovi zapysky Ternopil's'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seriia: heohrafiia*, vol. 43.2, pp. 185—190.
9. Snityns'kyj, V. Bal'kov's'kyj, V. and Lysak, H.S. (2009), "Sustainability of forest resources of Lviv region to recreational load", *Visnyk L'viv's'koho natsional'noho ahrrarnoho universytetu: ahronomiia*, vol.13, pp. 64—67.

Стаття надійшла до редакції 29.12.2022 р.